

Nog beren op de weg, ouwe brompot?

*Commentaren, vergelijkingen en herinneringen van een optimist*

Aad 't Hart

ISBN 9789465463872  
Eerste druk, mei 2026

Voor mijn oom Jan

*“Na Glenn Miller is er geen goede muziek meer gemaakt, origineel. Dus na de oorlog.”*

*“En Jimi Hendrix en de Beatles dan, oom Jan?”*

*“Dát is geen muziek.”*

Oom Jan

Situaties en personen in dit boek beschreven komen deels voort uit mijn verbeelding.

## Aardbeien

Bij de groenteafdeling van de Nettorama stond een man, nog ouder dan ik, zonder zijn vrouw. Hij twijfelde of hij die doos aardbeien zou meenemen of niet. Ik hield stil waar ik liep. Op anderhalve meter van hem.

Dat doe ik wel vaker. Pas zei een man "zit" tegen zijn hond. Toen ben ik op een meter tegenover hem blijven wachten om te kijken wat die hond ging doen. "Zit", herhaalde die man. De hond ging mij aankijken. Het ongemak werd sterker. "Zit." Toen ging de hond gelukkig zitten. Tja. De Nettorama-man had een aardbeiendoosje gepakt, las de aanbieding en zette het weer terug. Hij bleef treuzelen.

"Dat is geen 400 gram," zei ik.

"Dat lijkt me ook niet," twijfelde de man. We bekeken de andere doosjes die net zo half gevuld leken.

"Ik zou het doosje gewoon wegen", zei ik flink luid, zodat de groenteafdelingmedewerker me duidelijk kon horen.

De man verzamelde alle moed en zei: "Ja, ik weeg het doosje."

355 gram wees de weegschaal! "Ziet u wel", zei ik en ik reikte de man een tweede doosje aan waaruit hij de aardbeien ging aanvullen tot de beloofde 400 gram.

Een maand geleden was het 500 gram voor diezelfde prijs!

De moderne mens is flexibel. Als de aardbeien een euro per stuk kosten, eet de moderne mens gewoon even geen aardbeien. Aardbeien hoeven niet het hele jaar door.

Bij schaarste gaan de prijzen omhoog, maar het gebruik hoeft niet hetzelfde te blijven. Bijvoorbeeld: als de benzine 3 euro kost, rijden we gewoon minder auto.

Dus: veel gaan betalen bij gelijk gebruik of (flexibel) minder gebruiken. Het journaal verspreidt economische theorieën. Vooral die alarmerende, rampverhalen gaan ervan uit dat de moderne mens als een hersenloze maar door blijft consumeren in zijn hoogste versnelling...

*(In the mood; Glenn Miller)*

## Achtergrond

Ik ben geen filosoof; ik ben een tobberd.

Het jongetje Sedar dat negentien jaar geleden is doodgeschoten, doet door middel van de computertechniek 'deepfake' een persoonlijke oproep om het stilzwijgen te doorbreken. In een filmpje wordt hij tot leven gewekt en richt hij zich tot de kijker.

Dat zoiets kan, wil niet zeggen dat je dat doet.

Dat is zo'n situatie waarbij ik terdege besef hoe zwaar mijn mening is voorbepaald door mijn achtergrond. Een hele bak heb ik ervan: ik ben vóór zwarte piet, tegen windmolens op land, tegen zonnepanelen op akkers, tegen kunstgras, vóór EU... Dat komt doordat ik lange tijd in een bepaalde invloedssfeer heb geleefd, en daar dacht iedereen er zo over.

Dat ging vanzelf. Zo ben ik ook geen Ajaxsupporter geworden.

Soms leg ik mezelf het dilemma voor: stel dat ik een andere achtergrond had, hoe zou ik dan over dit of dat denken?

Maar slechts voor even, hoor, natuurlijk, pleurt-op.

*(Mannish boy; Muddy Waters)*

We denken wel dat onze mening gebaseerd is op logisch denkwerk.

Maar meestal hebben we gevoelsmatig al een persoonlijke insteek gekozen, die het standpunt reeds bepaald heeft. Het zogenaamde denkwerk is niets meer dan een 'voor jezelf goedpraten'.

## Adel

Ik ben opgegroeid na de Tweede Wereldoorlog. Zonder dat ik het door heb, is mijn wereldbeeld daardoor ernstig beperkt, maar dan ook ernstig. Dat moet wel. Als ik zie hoe mensen geboren na het jaar 2000 denken, dan bemerk ik bij hen een paar flinke beperkingen: de vanzelfsprekendheid van welvaart (vliegen, consumeren, internet, telefoontje) bijvoorbeeld.

Ik mijmerde tijdens Agatha Christie's Poirot weg over Engelse adel. Na 1300 had je drie standen: boeren/arbeiders/burgers, adel en geestelijken. Die wereldorde gold als door god geschapen. Die orde is 500 jaar zo gebleven. In dat wereldbeeld was gedefinieerd dat mensen van adel niet mochten *werken*. Oorlog voeren en etiquette verzinnen dát deden ze. Maar werken was een schande, een oneervol handelen. Zomaar 500 jaar

lang hield dat wereldbeeld aan. Toen men aan god ging twijfelen... ging die wereldorde eveneens te gronde... en vond men dat iedereen moest werken voor zijn geld.

### **Afscheidsavond zesde klas 1967**

Ik was 12 jaar. We zouden als zesde klas een afscheidsoptreden verzorgen. Meester Van Beusekom had een musical in elkaar gedraaid. Op bekende klassieke muziek had hij teksten geschreven met het volgende plot. Een prinses, Eulalia, wilde trouwen met Rafaëlo, maar haar vader had een rijkere partner op het oog: Giovanni. En er waren nog wat complicaties met lakeien en een boze echtgenote. Centraal in het stuk stond het tweegevecht tussen Rafaëlo en Giovanni.

Bij de musical moest iemand voor de muziek zorgen. Beusekom wist dat mijn vader piano speelde. Zo kwam het dat alle muziek op onze grijze Philips bandrecorder werd ingespeeld. Met de bandopnames repeteerden we op school. Bij het optreden zou mijn vader alles in het echt spelen.

De rollen werden ter beschikking gesteld, audities werden gedaan. Uiteindelijk werd Wilma Ramp de prima donna. Het aanbod heren was beperkt: Hans en ik. Conno had zich beschikbaar gesteld, maar Conno kon niet zingen. Beusekom wilde per se dat ik Rafaëlo speelde. Die had de langste rol... ik kon extra oefenen, en dat vroeg hij me ook. Tjonge, dacht ik, weer minder voetballen. Hans kreeg twee rollen die goed te combineren waren: Giovanni en Eulalia's vader. Knap was dat: voor de een had hij een rode hoed op, voor de ander een blauwe. Met blauwe hoed was ie ineens iemand anders. Mijn personage kreeg met beiden aan de stok. Al zingend werden duels uitgevochten, zwaardgevechten. Die ik met mijn houten zelfmaaksel eindeloos geoefend had... wat jaartjes terug. Rafaëlo zou alle ruzies in zijn voordeel beslissen. Conno werd lakei, zonder zang.

Rafaëlo: "Eulalia, Eulalia, zeg wordt mijn wens vervuld nog. Ik heb je lief, Oh, Schattebout... Och waren wij toch maar getrouwd. Eulalia, Eulalia???"

Vader: "Wel, potverdrie, wat een vent toch... Zeg, kerel, Ik zeg je nu voor de allerlaatste keer: Mijn dochter die krijg je nooit..."

Zo begon de musical. Dat was duidelijke taal. Het was meer een opera: er werd niet in gepraat.

Op woensdagochtend bleven we een uurtje na om te repeteren. Hans en ik draaiden daar onze hand niet voor om. Het was voor mij haasten want ik moest ook naar Overmaas.

HET ONDERWIJS WAS KENNELIJK aan het veranderen. Er was een Mammoetwet aangenomen. Als wij van de 'lagere' school gingen, kwamen we in de brugklas. Je kon op verschillende niveaus verder: havo, mavo en natuurlijk de technische school. Er werden enorme Scholengemeenschappen gevormd. Beusekom vertelde erover. Er kwam een Cito-toets die ging bepalen waar je naartoe kon.

Bij zo'n informatiemoment vroeg hij eens wat iedereen wilde worden.

Cora 1 zei: "Secretaresse."

Conno zei: "Vrachtwagenchauffeur."

Jannie zei: "Secretaresse."

Jopie zei: "Profvoetballer."

Jos zei: "Rechercheur van politie". Dát verwachtte ik wel!

Cora 2 zei: "Directiesecretaresse". Mmmmm, dát klonk belangrijk.

Yvonne van Duinhoven ging daar nog eens overheen: "Privé-secretaresse".

Ik zei dat ik orgelman wilde worden. Dat was een grap.

Klas 6 van meester Beusekom draaide als een tierelier. We voetbalden in de middagpauze. We deden extra handenarbeid. Een elektrospel hadden we al. We verzorgden dieren, waaronder de lachduif. De cavia was dood. We lazen verhalen. We oefenden een musical...

Cijferen deed iedereen zelfstandig. Dat was de nieuwe werkwijze van Beusekom. Hij vond dat we groot genoeg waren om die verantwoordelijkheid te dragen. Er waren momenten in de week om jezelf te trainen. Je kon je werk zelf nakijken en het aantal fouten gaf je door; de meester had schemaatjes gemaakt die aangaven waarmee je verder moest. Discipline, hè, ik vond dat prettig. Ik maakte trouw elke oefening en keek alles serieus na. Jopie de Vos echter, bijvoorbeeld, die pakte het nakijkboekje als hij de helft van de cijferoefeningen had gemaakt. Vervolgens schreef hij snel de andere helft antwoorden over.

De afscheidsavond van de zesde klas werd een groot feest. De musical verliep succesvol. Hoewel ik last begon te krijgen van overslaande stem, ha, ha, ha. De puberteit begon.

Als Rafaëlo, the good guy, was ik de held in de musical. Maar de onbetwiste superstar van de hele avond, degene over wie men niet uitgepraat raakte, was Hans met zijn glansrol van the bad guy, Giovanni. Feilloos en met oog voor nuance legde hij in zijn spel bloot hoe irritant een good guy is en hoe menselijk de slechterik. Het dramatisch hoogtepunt was het duel tussen Hans en mij, dat ik uiteraard won, flitsend als ik was. Maar Hans had het publiek op zijn hand. De eerste keer stortte hij gewond ter aarde, doch krabbelde op – tot mijn verbazing, tot de verbazing van mijn vader achter de piano, hij moest improviseren, want dit hadden we niet gerepeteerd. Verbluft hakte ik hem een tweede keer in de pan. Maar hij hees zich steunend andermaal overeind aan een pilaar met een bloempot die onder zijn gewicht om donderde. Zuchtend, kreunend, weeklagend vond hij de kracht zich een derde maal op te richten. Mijn vader improviseerde dramatische griezelmuziek en Conno, als lakei, restaureerde de decorstukken. Toen stak ik hem het hele zwaard door de borst tot aan de pareerstang. Daarmee bleef hij op zijn rug liggen rechtop geklemd in de oksel ... de zaal was muisstil. De muziek stopte. Je kon een speld horen vallen. Hans was voldoende op dreef om bijvoorbeeld vervolgens de cancan te gaan dansen. Maar nee, Hans bleef zwaar hijgend liggen... ademde tot slot diep in, waarbij zijn rug hol trok, en blies de laatste adem uit. Applaus!

### **Afspeellijsten bij mijn boeken**

Er zijn nu vijf boeken met een Spotify-afspeellijst. De liedjes fungeren als sfeermuziek bij de scènes in de autobiografische hoofdstukken. Ze geven eveneens een tijdbeeld. In de playlists wordt muziekgeschiedenis geschreven!!

Voor mijn generatiegenoten zeker.

*Ho, Adrie ...Ho*: 1955-1969

*Ja, waarom niet*: 1970-1974

*InterRail1974*: 1964-1974

*Rustig aan, we hebben geen haast*: 1974-1987

En die van dit boek natuurlijk.

### **“Al onze medewerkers...”**

“Ik bel even met ‘*mijn.abp*’”, sprak Jacqueline. “Heb jij vragen?”

“Nee”, zei ik, “dan bel **ik mijn** abp wel.”

Flauw, nietwaar? Het wordt nog flauwer.

Jacqueline zet na enkele keuzemenu’s haar telefoon op de speaker.

Vanuit de keuken hoor ik: “Al onze medewerkers zijn in gesprek. U wordt zo snel mogelijk geholpen.”

Tegelijk roep ik: “Al onze medewerkers zijn al naar huis, u wordt morgen geholpen.”

“Nee, het is tien voor vijf, ze werken tot half zes”, zegt Jacqueline.

“Bovendien werken telefonisten tegenwoordig gewoon vanuit huis...”

“Al onze medewerkers”, begint het bandje, “...halen de kinderen van school,” vul ik aan, “misschien wordt u nog geholpen als ze terug zijn.”

“Al onze medewerkers staan piepers te jassen, vóór het eten gaat het vandaag niet meer lukken.”

Hahahaha...

### **All you need**

Terwijl ik van de veranda in de verte het onweer zie naderen, luister ik naar *All you need is love*. De geluidskwaliteit van mijn Bose-hoofdtelefoon is magnifiek. Ik hoor wéér instrumenten en riedeltjes die me niet eerder waren opgevallen. Dat lied hoorde ik voor het eerst toen ik twaalf was. En beluisterde het sindsdien 756349 keer. De tekst is vreemd eenvoudig en toch onbegrijpelijk. Het ritme is ongebruikelijk (soms 4-kwart, soms 3-kwart) en toch is het een meezinger.

Ik ben nog altijd beledigd dat die stomme Robert ten Brink dat lied voor zijn lullige programma misbruikt. Het lied gaat helemaal niet over banale alledaagse liefde.

Het lied gaat over de allesoverheersende kracht in het leven.

En die nadert daar in de verte...

*(All you need is love; The Beatles)*

### **Alle begrip**

Ik had het over afstand tussen mensen: intieme afstand (0-75 cm), sociale afstand (75-150cm) en publieke ruimte. Bij de Corona-maatregelen is het probleem ontstaan dat mensen regeringswege gedwongen worden niemand toe te laten in hun intieme ruimte.

Jongens, we begrijpen toch allemaal hoe verschrikkelijk moeilijk de jeugd het dáármee heeft! Ik snap wel dat 15- tot 24-jarigen hee-le-maal gek worden van dat onpersoonlijke afstandhouden. Plus, ze zijn nog jong, hun prefrontale cortex is half ontwikkeld. Moet je zien hoe ze hun kamertje op orde hebben. Die zooi in hun kledingkast. Heb je die keukens in studentenhuizen wel eens gezien? Zo ziet hun hoofd er van binnen ook uit.

Zonder ironie...echt waar. Ik heb alle begrip.

### **Architectuur**

Architectuur is de eerste verhalenverteller. Zó heb ik er nooit tegen aan gekeken. Al die stenen tempels, gebouwen, beelden... vertellen de geschiedenis van een volk. Triomfbogen, obeliskken hadden letterlijk hun verhaal in steen gegrift. In zo'n kathedraal stonden er heiligenbeelden vooral opdat het volk, dat niet lezen kon, de heiligen en hun lijdensweg niet zouden vergeten!

Bij ons in Holland moesten we niet de burgerverhalen vergeten van Tromp, Van Oldenbarnevelt en De Ruijter. Vergeet niet dat de rest van de huizen van hout waren in die tijd en vergankelijk.

Je hoeft maar naar Syrië en Afghanistan te kijken om te concluderen dat bombarderen in oorlogen vooral bedoeld is om de 'volksverhalen' (hun geschiedenis) te vernietigen.

President Zelensky weet dat Poetin deze aloude techniek gebruikt om de Oekraïeners te ontmoedigen. Maar er is een nieuw medium om de volksverhalen vast te leggen: tv en internet... het is de oude wereld tegen de nieuwe wereld.

### **Artificial Intelligence en muziek**

Spotify heeft 120 miljoen nummers. Elke dag komen er 30 AI-nummers bij... volledig gegenereerd door de computer. Je hoort geen verschil. De AI-songs zijn zelfs perfecter. Elke stream levert geld op. Spotify geeft niet aan dat een song AI is of niet.

Veel muziek werd al grotendeels door computers gegenereerd. Waarom zouden we nu plotseling bezwaar maken?

AI kan straks schilderkunst maken, beeldhouwen, fotograferen, kleding ontwerpen... Het gaat er niet om dat we per se echt mensenwerk willen zien. Het gaat erom dat we redenen willen houden om schilderen te

leren, beeldhouwen, fotograferen... dat we een instrument willen leren bespelen. Dat leren namelijk vormt onze hersenen, vormt ons karakter, onze persoonlijkheid...

Bovendien denk ik dat een belangrijk genot van bijvoorbeeld naar muziek luisteren is: denken dat je zelf die drums bespeelt of die sologitaar.

Als we creativiteit door een computer laten overnemen, ontnemen we ons de belangrijkste motivatie om ons bed uit te komen.

### **Autorijles 1978**

Ik kreeg rijles in een Honda Accord. Rij-instructeur Sack had het voor mekaar, hoor. Hij liet zich op zijn gemak rondrijden door jonge meiden en verdiende er nog aan ook. Het was het prototype rijshoolleraar: grijze pantalon, bordeelsluijpers, gestreept overhemd waaronder een puilbuik. In die tijd kwamen de bretels weer in zwang. Die droeg hij ook. Op zijn bolle toet droeg hij een flinterdun snorretje.

Mijn eerste les ging aldus. Meneer Sack reed het woonerf van de 2<sup>e</sup> Stampioendwarsstraat in en wachtte op mij. Ik moest zelf opletten of hij er stond. Dat vond ik sympathiek, want toeteren... daar had ik een hekel aan. Hij gaf het goede voorbeeld. De zilveren auto werd voorgereden door een meisje dat vóór mij les had. Zij ging achterin zitten en ik stapte voorin. De motor stond uit.

"We gaan de eerste les een beetje sturen en gasgeven", zei Sack. Ik draaide stoer meteen met één arm aan het stuur. Met mijn linker pols nonchalant hangend over het stuur.

"Met twee handen... met twee handen pak je het stuur beet. Eén hier en één daar."

Kanone-pukkeltjes, dacht ik, ik moet rijden als mijn vader... zeker ook nog voorovergebogen met mijn neus tegen de voorruit?

"Staat je stoel goed?" vroeg Sack.

"Hij mag iets naar achteren", antwoordde ik.

"Voor, onder je zitting is een handle. Daarmee kan je de stoel naar achter zetten."

Met kracht duwde ik mijn stoel naar achteren, waar het meisje zat.

BOMMM.

"Ho ho, rustig aan."

"Sorry, sorry."

“Zit je goed? Dan gaan we nu de spiegels controleren... de achteruitkijkspiegel. Zie je de gehele achterraut?”

Ik wrikte totdat ik mijn zwarte veldwachterfiets die met een kabelslot tegen een boom geparkeerd stond, helemaal zag.

“En je linkerbuitenspiegel? Staat die goed?”

Opnieuw oriënteerde ik me op mijn trouwe tweewieler.

“Yip”, beantwoordde ik de vraag. Ik keek naar onderen, naar mijn schoenen. Allemaal pedalen daar beneden. Ik had nooit de neiging gehad om me te oriënteren. Mijn broer kon al auto rijden toen hij 15 was.

“Je hebt een koppelpedaal links, een rem in het midden en helemaal rechts het gaspedaal”, legde Sack uit, terwijl hij de motor startte. “Straks ga je sturen. Je gebruikt alleen je rechtervoet om te remmen en gas te geven. Bij het sturen geef je ook je richting aan. Dat zit daar bij je linkerhand. Probeer hem eens?”

Ik proberen: klikklakklik...klikklakklik

“Goed onthouden. De middelste pedaal is de rem en je meest rechtse is het gas.... Als instructeur kan ik ook ontkoppelen en remmen. Ben je er klaar voor?”

“Tuurlijk”, grijnsde ik.

Ik gaf gas: wroeoeeoemmmmmoeoeoeoemmm. Klikklakklikklakklik.

Ik schrok me het apelaazarus en gaf van de weeromstuit nog meer gas: wroeoeeoemmmmmoeoeoeoemmm. Klikklakklikklakklik. De auto bleef gelukkig op zijn plaats staan. Sack glimlachte geruststellend.

“Zet even de richtingaanwijzer af... Rustig aan, we hebben geen haast. Dit gebeurt bij elke eerste les”, zei hij. “We beginnen opnieuw. Geen gas geven.. alleen de rem loslaten.”

En daar ging ik. De auto rolde stationair het woonerf uit. Mijn eerste rijles. Het voelde geweldig.

De start was rommelig, maar de andere lessen verliepen voorspoedig. Telkens bracht ik hetzelfde meisje terug naar haar woonadres. Dan reed ik een eigen route tot een adres waar de autorijleerling ná mij instapte en werd ik zelf naar huis gereden.

Het was leuk dat we samen de rijlessen hadden. Jacqueline en ik konden onze ervaringen delen. Ze had het overdreven gasgeven niet bij de eerste les gedaan, zoals ik. Zij deed het bij de eerste keer dat ze moest schakelen: gaspedaal en koppelingspedaal indrukken. Echt tegelijk diep

indrukken. WRRRROOOOEEEM. Je voeten moeten los van elkaar, onafhankelijk, bewegen. Als drummer had ik dat snel onder de knie. Maar Sack vond dat ik te swingend en zelfverzekerd reed, waar er geen reden toe was. Veilig rijden en goed opletten in het verkeer, daar ging het om. Ik keek volgens hem niet vaak genoeg in de spiegels.

“Maar ik kijk echt steeds”, verdedigde ik mezelf.

“Op je examen moet je laten zien dat je kijkt. Beweeg je hoofd maar nadrukkelijk... naar links, naar rechts als je in je spiegels kijkt. Doe maar of je bijziend ben.”

Toen Sack inschatte dat ik examen kon doen, deed hij aanvraag. Het kwam zo uit dat ik dan 18 lessen zou hebben gehad. Op de dag van het examen had ik nog een laatste les, voor mijn zelfvertrouwen, zei hij.

De dag van het examen was het droog en prettig weer. Bewolkt was het, maar met lichtgrijze wolken. Mijn laatste les verliep rampzalig. Ik reed gewoon zoals altijd een kruispunt tegemoet en gaf mijn richting aan. BOMMMM deed de auto. Sack had hard de rem ingedrukt.

“Je hebt niet gezien dat die auto voorrang heeft”, sprak hij koud.

“Ik dacht dat ik gemakkelijk er nog vóór kon”, verdedigde ik me.

“Je moet niet denken”, zei Sack.

Ik zou zijn gezakt. Als de examiner ingrijpt, is het einde verhaal, dan kun je gewoon meteen terugrijden naar het CBR.

Bij de speciale handelingen stopte Sack in een smal straatje en zei hij:

“Nou, ga hier maar eens straatje-keren.”

Ik vroeg: “Wat is dat: straatje-keren?”

“Hebben wij nog nooit straatje-gekeerd?”

Mooi is dat, dacht ik. Elke les had ik mijnheer Sack heen en weer door de stad gereden, van de ene rijleerling naar de ander. Ervoor in files gestaan tijdens duur betaalde rijlestijd. Soms wilde hij dat ik hem naar zijn favoriete viswinkel reed. Moest ik wachten terwijl hij een bakje Duvelse mosselen ging halen. Die at hij op in de auto... die lucht, man oh man. En als ik achterin zat en door een jongedame naar huis werd gereden, dat hij dan schunnige, dubbelzinnige opmerkingen ten beste gaf: “Mijn versnellingspook stevig beetpakken en krachtig in de juiste stand duwen en trekken, hoor. Hij kan ertegen.”

“Nou, straatje-keren is niet moeilijk”, lulde hij zich eruit. Aan de eerste aanwijzingen had ik genoeg. Straatje-keren deed ik al op mijn vierde met mijn trapauto op de stoep!

Vooraf aan het rijexamen deed je het theoriegedeelte. Daarvan kreeg je het resultaat na de vaardigheidstest. Rij-theorie is logisch. Oké, er doen zich gecompliceerde situaties voor. Er komt een brandweer van links, een ambulance van rechts en jij rijdt op een solex rechtdoor op een voorrangsweg. Of: Komt een vrachtwagen met een aanhanger met heipalen van links met grote snelheid, wie heeft er voorrang...nou, die vrachtwagen, zou ik zeggen. Hahaha.

Ik had het theorie-examen voor mijn gevoel voldoende gemaakt. Nu volgde het praktische deel. Het Centraal Bureau Rijvaardigheidsbewijzen (**CBR**) was ergens in de buurt van het Kralingse bos, herinner ik me. De examinerator en ik liepen naar de auto. De examinerator was een redelijk jonge man, type leraar Duits. Het was de Honda waarin ik de lessen had gevolgd. Sack zat natuurlijk ergens in de kantine te snacken. Ik deed voor de examinerator beleefd het portier open en liet hem plaats nemen in de bijrijdersplaats... nee, man, grapje. Alle voorbereidende handelingen deed ik met engelengeduld. Stoel, spiegeltjes, gordel.

“Mooi, start u de auto”, begon hij vriendelijk en hij zette een zonnebril op, “mag u straks naar rechts afslaan.” Eigenlijk klonk hij zoals nu je navigatie tegen je spreekt. Tijdens het rijden stelde ik mijn achteruitkijkspiegel nog iets bij.

“Dat had u beter in het begin kunnen doen”, sprak de man.

“Maar dat is toch niet verboden, pannenkoek”, sprak ik. Nee, natuurlijk niet. Maar ik dacht het wel. Ik moest om mezelf glimlachen: ik was een beetje gespannen.

“Mooi weer”, stelde ik vast, “voor een rij-examen.”

Goebbels wilde kennelijk niet dat er gesproken werd in de auto. De man gaf aan: “links af, bij het stoplicht rechts af...”

Het was een val! Nu, jaren later, weet ik het zeker. Goebbels lokte me uit om een fatale fout te maken!

We reden op de Gordelweg. Dat is een tweebaansweg: één baan heen en één baan terug. Het was niet druk, en ik kwam te rijden achter een tractor. In de stad, nou ja! Langzaam reed deze, kruiptempo, 20 km. Dat stond ook op een bordje op zijn achterkant. Er kwam geen verkeer

tegemoet, achter me reed niets. Ik keek in mijn achteruitkijkspiegel en beoordeelde of de kust veilig was. Alsof ik bijziend was. Sack had me dat immers op het hart gedrukt: "Overdrijf, als je in je spiegel kijkt". Ik keek vervolgens theatraal in mijn linkerbuitenspiegel. Duidelijk zichtbaar. En controleerde mijn achteruitkijkspiegel nog eens. Toen zag ik dat voetje, dat kleine voetje van Goebbels, dat linker pootje met dat glimmend gepoetste zwarte schoentje van hem naar zijn koppeling draaien.

"Nou, rustig aan maar dan, we hebben geen haast", sprak ik glimlachend. Tussen mijn baan en de andere was een dubbele streep aangebracht, net als in de maastunnel. En een dubbele streep mag je niet passeren. Dat zag ik nu pas.

Het voetje ging weer terug, in rust. Goebbels deed zijn best dat zo ongemerkt mogelijk te doen.

"Gaat u bij de stoplichten maar rechtsaf", gaf hij aan. We gingen terug naar het CBR.

Ik was geslaagd in één keer. Goebbels had wat opmerkingen. Hij raadde me aan mijn koppeling wat minder vaak te laten slippen. Omdat ik geen enkele fout had in de theorie, vertrouwde hij dat het wel goed kwam.

*(Baby what you want me to do; Jimmy Reed)*

## **De Avonden**

De Avonden is zo'n boek dat ik wel zes of zeven keer gelezen heb. Het is als kijken naar een lievelingsfilm of luisteren naar een favoriete Lp. Je herkent het meeste wel, maar telkens ben je toch weer verwonderd door nieuwe details.

Dit keer ben ik verrast door het interieur van de woning van de hoofdpersoon. Een woning in 1945 had geen badkamer. Je poetste je tanden boven de gootsteen in de keuken. Er hangt daar een spiegeltje aan een knop van het raam. Uit de muur boven het aanrecht komt een koperen kraan met koud water. Kamers werden afgesloten door schuifdeuren. Er was geen koelkast. Omdat het vriest, staan er bloemen op de ramen. Alleen al het vriezen kom je vandaag de dag niet meer tegen.

Hoofdpersoon Frits kleedt zich aan in de huiskamer omdat het in zijn slaapkamertje te koud is. Hij zoekt met de draaiknop van de buizenradio naar leuke muziek; en wat kinkt er? Een tango!

## **Ballet 1965-66, klas 4 De Toorts, meester Tori**

Ik legde mij erbij neer. Ik mocht niet op de wandelvereniging! Maar er gebeurde iets onverwacht. Op zaterdagmorgen was ik weer in mijn eentje aan het voetballen op het schoolplein toen vijf meisjes uit mijn klas langs liepen, naar de gymzaal. Wat gingen die op zaterdag daar doen? De gordijnen van de gymzaal waren dicht, je kon niet door de ramen koekeloeren. Maar ik kon immers klimmen. Ik klom in de stalen bielzen tot de ramen boven de gordijnen en zag dat meisjes aan het balletten waren. Meisjes uit mijn klas en andere, in de bekende smakeloze blauwe gypjakjes, maar sommige ook in roze balletjurkjes. Dat was een tijdje boeiend, maar ik kon daar niet lang blijven hangen. Toen ben ik weer balletje gaan trappen.

Er gingen een paar weken overheen toen ik opnieuw in de bielzen klom om naar de meisjes in tutuutjes te loeren. Tot mijn schrik zag ik mijn beste vriend Hans daarbinnen. Wat krijgen we nou?, dacht ik. Die slimmerd, hij zat al op de wandelvereniging en nu ook op ballet.

De moeder van Marjan, uit mijn klas, was balletdanseres geweest. Zij had een knus balletgroepje voor belangstellende meisjes van school opgericht. De school stelde de gymzaal gratis ter beschikking. Toen kwam van het een het ander. Ze waren een toneel-ballet-voorstelling aan het instuderen en ze hadden een koning nodig. Marjan had Hans gepolst, lopend in de wandelvereniging. Zodoende.

Voetballen op het plein was lollig, maar dit ook. Ik ging ervanuit dat Hans aan het wandelen was...zat ie op ballet!! Hij had alles voor mij – zijn beste vriend – verborgen gehouden.

“Nee, dat denk je maar”, zou hij later zeggen. “We hebben er toch nooit over gepraat, toch? En eigenlijk is het gewoon hetzelfde als de wandelvereniging, dezelfde kinderen.”

Bij wijze van spreken zat nu heel de wandelvereniging op ballet! Ik wilde graag meedoen.

“Dat gaat niet zo een-twee-drie. Er is namelijk al een koning. Een prins hebben we niet nodig of zo”, redeneerde Hans. “Deze balletclub is eigenlijk niet voor jongens. Ze hadden maar één koning nodig. Wat moet je met drie koningen? Heb je dat meegemaakt... allemaal koningen op ballet?”

Hij kreeg een raar nerveus lachje.

“Je kan toch aan de moeder van Marjan vragen of zij iets bedenken kan?”  
hield ik vol.

“Nou, ik kan het wel doen, maar het is al heel vol, hè? Al die meisjes moeten natuurlijk ook in het stuk meespelen.”

De volgende zaterdag kwam de moeder van Marjan naar me toe. Ik was toevallig op het schoolplein op het rek aan het klimmen.

“Adrie”, riep ze me, “kom eens.” Ik keek om me heen alsof er meer Adries konden zijn op het schoolplein.

“Oh, ik...”, riep ik. Ze kende mijn naam.

“Wil je misschien meedoen met onze balletvoorstelling?”

“Ehm”, peinsde ik hardop, “ik moet natuurlijk zaterdagochtend wel altijd de auto van mijn vader wassen... hoelang duurt het, mevrouw?”

De moeder van Marjan was mooi. Ze had lang blond haar in een geinig knotje. Ze was altijd opgemaakt, niet heel erg. Haar gezicht leek op Brigitte Bardot. Ze glimlachte altijd.

“Van 9 uur tot 11 uur”, zei ze.

“Ik wil best koning zijn of zo”, opperde ik, “Ik kan ook prins, generaal, ridder... orgelman ha ha ha.” Ik had ineens net zo’n nerveus lachje als Hans had gehad.

Ik was binnen. Ik kreeg de rol van hofnar! Een dubbelgevoel had ik daarbij. Het was geen rol met – zammazegge – allure. Heel wat anders dan koning of ridder... ik moest ook een beetje gek dansen. Want ik was een nar.

(Wordt vervolgd)

2

In aanloop naar de voorstelling was mijn moeder begonnen aan een narrenpak. Toen ik haar had verteld dat ik voor die rol was ‘gevraagd’, zegde zij eigener beweging die medewerking toe. Ze kwam thuis met een glanzende, zijdeachtige lichtgroene stof. Omdat mijn beeld van een narrenpak twee kleuren had (rood en groen en dan half en half, als de hofnar-sigaar), groeide er meteen een lichte argwaan. Er moest een narrenmuts bij, met twee punten en belletjes eraan. Geen probleem. Mijn moeder deed haar uiterste best.

“Adrie, kijk eens?” had mijn moeder eerder gevraagd. Ze had me een tekening in de Knip laten zien. Ze had ijverig in haar verzameling gezocht naar een patroon voor een narrenpak en dit kwam in de buurt. “Ja, dat is mooi. Maar er moet ook die muts bij, hè?” drukte ik haar op het hart.

“Daar weet ik wel iets voor”, zei ze.

Ik werd een beetje onrustig en wist niet goed waar dat gevoel vandaan kwam.

Een week later - ik had het een en ander al kunnen volgen: mijn moeder was er steeds een uurtje per dag mee doende geweest - vroeg mijn moeder om het pak te passen.

“Het zit misschien nog niet helemaal goed, maar dat pas ik aan”, beloofde ze. Om te passen moest ik mijn bovenkleding uittrekken. Heel voorzichtig passen, overal zaten spelden. De maat leek goed.

“De broekspijpen maak ik natuurlijk wat korter”, beloofde mijn moeder. De pijpen zwabberden over de grond.

Een week later was het pak na enkele pas-sessies klaar voor de ultieme proef. Weer in mijn ondergoed trok ik het pak aan. Jongens, wat was de stof groen! Het viel enorm op. Ik leek een rijpe peer. Ik was een Granny Smith. Ik was een groene druif. Het pak zat glanzend strak, vooral om mijn billen.

“Oh, dat loopt uit”, beloofde mijn moeder.

“Maar zit het dan niet te strak?” vroeg ik. Het zou goed komen.

Nu de muts. De muts had mijn moeder zeer creatief genaaid volgens het Knip-patroon van een capuchon. Daar had ze twee groene worsten aan gemonteerd, die slap, als hondenoren naar beneden hingen, en daar had ze belletjes aan genaaid.

De avond, vrijdagavond, vooraf aan de voorstelling trok ik alles aan.

“Nou, leuk, hoor”, beaamden mijn vader, Corrie en Nelly.

Ik was er niet gerust op. Ik voelde me, in dat strakke pakje, toch een beetje tè... tè veel balletdanser... je weet wel... mijn rondingen – zammazegge – kwamen wel erg geprononceerd tot uitdrukking. Het leek alsof ik opzettelijk showde, alsof ik dit altijd al had gewild... in zo’n strak pakje dartelen door de gymzaal... En dan dat hondenmutsje met die oren?

De volgende dag. De dag van de voorstelling. Ik had erg onrustig geslapen. Niemand van ballet had mijn pak nog gezien. Mijn moeder wenste me veel succes. Ik gaf haar een kus en bedankte haar voor alles wat ze voor me had gedaan. Ze was verschrikkelijk lief.

Het publiek dromde de gymzaal binnen: moeders en vaders. Ze gingen zitten op de gymbanken die in halve cirkels opgesteld stonden. Rond een stuk van de gymzaal, onder de basket. Door de kleedkamer van de jongens waren ze naar binnen gekomen. Hans en ik, wij waren nog geheel aangekleed. Hans had een cape die aan de kapstok hing te wachten en een mooie kroon van geel karton. Mijn lichtgroene, strakke, glanzende zijden narrenpak zat netjes gestreken en opgevouwen in mijn zwemtas met de Flappie-muts. We wachtten tot iedereen binnen was en de moeder van Marjan de buitendeur op slot had gedaan.

De buitenbel ging. De moeder van Marjan hobbelde weer terug naar de gymzaaldeur. Ik hoorde het al: een paar jongens wilden ook komen kijken. Nee, dacht ik, stuur ze weg... wat hebben die hier te zoeken? "Natuurlijk, komen jullie maar binnen. Wel, schoenen uit", hoorden we uit de gang.

"Maar natuurlijk, mevrouw", hoorde ik. Hemeltje lief. Daar kwamen ze binnen: Conno, Jos, André, Corrie Alphenaar. Waar kwamen die vandaan? Van wie wisten ze dit? Ik moest enorm plassen.

Iedereen was in de gymzaal, het toespraakje was gehouden... de muziek van het eerste onderdeel werd gestart: het meisjesballet. Hans keek door de kleedkamerdeur de zaal in. Ik hoorde de muziek. In mijn hoofd was het mistig geworden. Ik kon niet meer normaal denken. Wegrennen! Me ziekmelden... flauwvallen? Ik begon mijn bovenkleden uit te trekken. Als een ter dood veroordeelde. Die klassieke muziek leek de drama-achtergrondmuziek van mijn omkleedscène. Met hangend hoofd trok ik het lichtgroene, strakke, glanzend zijden narrenpak aan. Ik moest Hans vragen om de rits op mijn rug dicht te trekken.

"Dat zit best strak", zei hij. Ik zweeg. Alles wat ik zei, kon aanleiding geven tot verwarring, onzekerheid. Eén ding was zeker: ik ging zo direct de zaal binnen, verkleed als rijpe groene Granny Smith en ik zou vervolgens parmantige dansspasjes maken als een paradepaardje. Ik kon wel door de grond zakken. Die muts? Ik hield hem in de hand. Zou ik het doen?

“Nou, dat maakt alles he-le-maal af”, had mijn moeder lachend geroepen toen ik die gisteravond opdeed. “Wat ben je toch een knap knulletje!” Er klonk applaus. Het ballet was afgelopen en het toneelstuk ging beginnen. Hans en ik moesten op. Ik deed mijn muts op.

### **Bankstel 1974**

De beneden verdieping in kreekhuizen had mijn vader aangepakt. Tegen de door de sigarettenrook sterk vergeelde plafonds waren piepschuimplaten geplakt. In de huiskamer hing bruin behang met een plankenmotief. De deuren en kozijnen waren in twee tinten groen geschilderd. Er was een bankstel gekomen – dat was een nieuwe trend: bankstellen. Twee ruime fauteuils waren het en een mastodont van een bank. Van een kunstleersoort waarvan de tranen je in de ogen springen. De bekleding was bruin en met aandoenlijk goed bedoelde creativiteit hadden ze reliëf aan gebracht, om het op leer te laten lijken.

De meubels had mijn moeder opgesteld rond een glazen salontafel met rieten lectuurmand eronder. Boven die tafel was de plafonnière vervangen door een hanglamp aan een trekveer. Ook een nieuwe trend... een lage lamp. Het was een halve bol van bruin plexiglas. Je kon hem op iedere gewenste hoogte hangen, omhoog als hij in de weg hing bij het televisie kijken. Omlaag was sfeervol.

Mijn vader zat in zo'n fauteuil bij het raam. Mijn moeder had geen vaste plek. Ze zat meestal op de bank langs de muur tegenover de nieuwe kast. Mijn moeder keek naar de magnifieke kast. Gebroken wit was die. In de meubelwinkel hadden ze zich verkeken op de afmetingen van het huiskamertje in Kreekhuizen. Die kast besloeg de gehele muur van doorzonvoorraam tot de keuken. Een kast van een kast. Dat komt omdat alles erin moest: verzekeringspapieren, boeken, glazen, flessen drank, telefoon, stereomuziekinstallatie met pick-up (eindelijk), de grammofonplaten en natuurlijk de kleurentelevisie die een 50cm diep was. Alles weggewerkt achter kastdeuren of smaakvol gepresenteerd in een vitrine met sfeerverlichting.

De monteur was de hele dag bezig geweest. Tot boosheid van mijn moeder was ie met zijn hoofd een paar keer tegen het nieuwe piepschuim plafond gestoten. Deukjes erin.

Trouwens brandbaar spul was dat. Ze zaten ook op het plafond in de keuken. Bij het bijschenken van de primus van het fondue-setje was een

steekvlam tot het keukenplafond gekomen. Fonduen was ook nieuw. Mijn broer Cor zou dat wel even doen. Gelukkig bleef de vlam bij het ventilatie-gat 'hangen' en konden we hem blussen met een natte handdoek.

### **Beestjes**

Wat was er aan de hand vandaag?? Waar ik ging zitten in de tuin, overal kreeg ik last van beestjes. Ik draag een stekeltjeskapsel (kapsel?). Zat ik op de veranda, leek het wel of er steeds kleine spinnetjes over mijn schedel liepen. Toen in het gras onder de bomen. Tussen de terrastegels liepen ze met honderden: mieren, en vliegende mieren.

Dus ging ik fietsen. Tjonge, jonge... overal vliegjes, van die hele kleintjes. Weer in mijn haar, in mijn oren, ogen... en in mijn neus. Ken je die beelden op tv van die Coronatest? Dat stokje dat diep tot tien cm in je hoofd gaat, door je neus? Zooo diep schoten die vliegen mijn neus in. Ten einde raad ging ik maar onder de douche staan. Kwamen er torren en pissebedden uit de douchekop. Ze kropen uit die gaatjes en liepen over mijn huid...

Het wordt tijd wat minder alcohol te gebruiken. Die pandemie en dat WK-voetbaltoernooi zijn niet goed voor mijn geestelijke gezondheid.

### **Begin van de week**

Vanmorgen zou ik de oude luxaflex en kapotte terras-heater brengen naar de vuilstort. Aansluitend de auto door de wasstraat. Ten slotte boodschappen doen (bierkrat lege flessen mee).

Er bleek een nieuw systeem in de milieustraat: je moest vooraf via internet een afspraak maken. "Nee, een afspraak had ik niet." Of ik mijn telefoon bij me had. "Nee, die lag op de keukentafel." Dan kon ik in het kantoortje een afspraak maken. Na een paar rondjes met de auto op het terrein weer terug in de milieustraat.

"Fijn dat het gelukt is. U mag naar binnen." Voor de hefboom waait het toegangspasje met de streepjescode uit mijn uitgestoken hand onder de auto. Uitstappen gaat niet, want het portier is te dicht op de pasjeslezer...

Bij de wasstraat was de eerste straat in reparatie. De auto in de tweede wasstraat was juist begonnen aan - zo te zien - het langste

wasprogramma. Voor mij was ook nog een Mercedes-bus. Dus omgekeerd en maar meteen boodschappen gedaan. Bij de kassa blijkt het potje met jonge kapucijners niet te scannen: ik had er een gepakt zonder etiket. Sprint door de winkel, klanten achter mij ongeduldig.

Terug bij de auto op de parkeerplaats vind ik het briefje van de statiegeldmachine nog in mijn jaszak.

*(Rock me; Muddy Waters)*

### **Bek af**

Zo-even bladerde ik de zaterdageditie van het AD door. Bladeren doe ik. Ik lees nu en dan het eerste alineaatje, maar de complete artikelen doorworstelen? Dát lukt me al een paar jaren niet meer. Dat kwam door de gebrekkige nieuwswaarde. Dacht ik. Elke scheet komt maar in de krant!?! En dan piepen er ook nog ongevraagde nieuwsberichten binnen bij opening van mijn laptop en telefoon.

Het zijn de drama's. De serieuze journalistiek heeft dezelfde aanpak gekregen als Story en Privé. Geen nieuws zonder drama!

En dáár kan ik niet tegen. Natuurlijk, elk objectief nieuwsfeit bevat vaak een menselijke tragedie, een drama, een catastrofe, een ramp. Ik trek me die teveel aan. Ik ben bek af, man, al om 9 uur 's morgens.

### **Belediging**

Belediging van een ambtenaar in functie is nog steeds strafbaar: 3 maanden gevangenis of 500 euro.

Majesteitsschennis was strafbaar tot 1 januari 2020: 5 jaar gevangenisstraf (koning, zijn echtgenote 4 jaar). Godslastering was strafbaar tot 1 maart 2014 (3 maanden of 120 gulden).

Die afschaffing van die laatste twee had te maken met scheiding van kerk/koningshuis en staat... bij de Europese eenwording bleek de Nederlandse wet niet consequent te zijn. De strafbaarheid was niet gerechtigd. Dat betekent niet dat je koning of kerk moet beledigen. Sommigen vinden dat lollig.

Wat zegt het over iemand die geen moeite heeft een ander te beledigen? Het zegt ook iets over iemand als hij zich 'beledigd' voelt. Eigenlijk weten ze zich beiden geen raad.

Dat is het moeilijke aan wetgeving, trouwens. Mensen zouden zelf moeten weten wat kan en wat niet.

### **Binnenboel**

Ik doe niet veel thuis. Een paar keer in de week: koken. Nu en dan de boodschappen. Sinds mijn pensioen doe ik de binnenboel: stoffen, stofzuigen, parket moppen, toilet... Ik zie het als een work-out. Eens in de week trek ik schoonmaakkleren aan en loop ik met emmertjes chloor en allesreiniger in het rond. Ik heb het rijk alleen, Jacqueline zorgt dat ze weg is. Alle kamertjes krijgen een beurt. Het is inspannend en gezond. Als pensionado moet je zinvol bezig zijn.

Maar ik weet sinds vandaag wanneer ik daarmee ga stoppen.

Dat is wanneer ik die irritante rubberen handschoenen niet meer in mijn eentje uitkrijg.

*(What's new pussycat; Tom Jones)*

### **Biografie**

Van het leven van Keith Richards, profvoetballer Kieft is een bibliografie geschreven. Van het leven van het wiskundig wonderkind en supergenie John Forbes Nash Jr. vertoont Netflix een schitterende film.

Eigenlijk is het wel ijdel dat ik over mijn onbetekenende Rotterdamse leventje vijf boeken heb geschreven. Wie denk ik wel dat ik ben ha ha ha. Mijn excuus is dat het niet zozeer – soms zeker wel, maar in 80% van de gevallen niet – over mij gaat... maar over 'vroeger'... over hoe de wereld er toen uitzag... hoe dingen toen werkten. Ik ben niet meer dan een tijdreiziger en kijk rond in het Kreekhuisen van 1960, in het Sportfondsenbad Zuidplein in 1965, in lagere school De Toorts van 1966, tijdens dansles op de Ravenswaard in 1969, onder de douche bij Overmaas, in een jongensvakantiekamp...

Ik heb de boeken voorgelezen. Dan lijkt het helemaal alsof ik de toehoorder rondleid... met op de achtergrond muziek uit de jaren 60.

### **Boek en film**

Bij Lord of the Rings en Turks Fruit las ik eerst het boek. De film viel daardoor tegen. De karakters en gebeurtenissen waren door een filmregisseur anders verbeeld dan ik dat had gedaan. Bij het lezen scheidt

de lezer zijn interpretatie. Die is vele malen complexer, rijker, want persoonlijker.

Natuurlijk heeft film ontegenzeggelijk ook voordelen. Door middel van muziek en effecten benadrukt de regisseur spanning of andere emotionele nuance ...die een lezer kan ontgaan.

*(Turks fruit; Rogier van Otterlo)*

## **Boeken lezen**

De boekenverzameling in de twee Ikea-Billy-kasten heb ik maar eens uitgedund. Er waren drie mogelijkheden.

1 Naar de boekenkast in de werkkamer

2 In een doos naar zolder

3 In de papier-Kliko, het recyclingtraject in

Lievelingsboeken lees ik opnieuw en opnieuw; zoals je luistert naar favoriete muziek.

Arnold Grunbergs boek *Fantoompijn...* mijn exemplaar... is een misdruk. Tenminste, dat denk ik: de pagina's 34 tot en met 64, het hele katern is op zijn kop gebonden. Dus na bladzijde 33 komt bladzijde 64 ondersteboven, aflopend tot en met bladzijde 34, om te vervolgen met bladzijde 65 weer rechtop. Dat is zo ontzettend moeilijk lezen.

Ondersteboven en achterstevoren. Je snapt er geen jota van, want belangrijke gebeurtenissen moeten nog gebeuren.

Boeken schrijven lijkt intensief. Maar een boek lezen vraagt vele malen meer inspanning en investering, van een lezer. Die moet zich bij alles wat ie leest, toch maar een voorstelling maken. Al dat meedenken, alles maar begrijpen. Gemakzuchtige lezers, die zich er met een Jantje-van-Leiden afmaken, nemen niet de moeite om gezellig alle pareltjes te genieten die zo een schrijver kwistig uitstrooit voor zijn zwijntjes.

Neem nou zo'n zin als: Het huwelijk is ... als een tuin.

Als lezer kun je een weekend bezig zijn met vergelijkingen te bedenken.

Het boek dat ik nu lees, kreeg ik aanbevolen 20 jaar geleden. Ik moest dat lezen, in het kader van de onderwijsvernieuwing waar we als school mee bezig waren, zei die collega. Het boek maakte op mij een verpletterende indruk. Ik denk vooral, omdat ik er klaar voor was. Na het lezen van dat boek was ik een ander mens. Dat kun je zo hebben.

Nu ik erover nadenk, heb ik wel meer boeken door het lezen waarvan ik 'een ander mens' werd. Niet veel, tien ofzo...

## Boeken schrijven

Uitgevers hebben het moeilijk. Waar kunnen ze nog aan verdienen? Bestsellers!! Dit heeft tot gevolg dat er nauwelijks verrassende boeken verschijnen. Voorspelbaar. Voor groot publiek. Net als Avro/tros-tv-programma's. Thrillers en biografieën van BN'ers.

Een uitgever moet per oplage meteen een markt van duizenden aanboren. Beginnende schrijvers kopiëren vaak de succesvolle voorbeelden.

Ik lees nu De Adriaantjes. De schrijver schrijft zoals Van Gogh schildert. Letterlijk, hè. Uniek. In 1920 ofzo. Dat werd ook alleen gelezen door mensen die zich echt wilden laten verrassen. Ha, ha, ha.

*(Gymnopedie 2; Satie)*

Als er maar gelezen wordt!

Lezen is een veel creatiever proces dan film kijken. Ik weet nog toen ik Lord of the Rings zag. Een hobbit en een elf had ik na het lezen me heel anders voorgesteld. Sterker: de heeele film (alle drie) had ik tijdens het lezen van die dikke pil al zelf bedacht.

Je mag best als schrijver een beetje jatten. Dat heet "geïnspireerd worden door". Want er bestaat ook zoets als het verwachtingsproces van de moderne lezer.

Ik las in een lovende recensie over een boek: "vol met cliffhangers als een Netflix-serie." Ik denk dan: kopiëren en verbeteren... dat was zelfs al het devies in de Rederijkers-tijd! Niks mis mee.

Boeken schrijven gaat anno nu ambachtelijk anders dan 150 jaar geleden. Vanwege de computer. Je kunt volgorde veranderen van hoofdstukken, alinea's schrappen, omzetten, uitbreiden... andere verhalenlijnen inbreien. Cliffhangers toevoegen.

Maar ook: vroeger werden hoofdstukken vaak vóórgenpubliceerd in kranten of tijdschriften. De schrijver werd betaald per bijdrage en had anders niets te eten thuis! Vandaar die dikke boeken natuurlijk, hahaha.

Ik lees ze graag: die dikke boeken van schrijvers die ik me voorstel... schrijvend met een ganzenveer en een inktpotje, bij het licht van een flakkerende kaarsstomp, op een tochtig zolderkamertje, gewikkeld in lompen tegen de kou.

## **Bond-film**

In november zond RTL7 alle 25 James Bond-films uit. Ik heb ze opgenomen en bekijk ze nu een voor een. Een uurtje tussen 19.00-20.00 uur i.p.v. het actualiteiten tv-gelul.

Ik ben fan van James Bond van jongs af aan en van Clint Eastwood. Ha ha ha.

Toch kan ik niet zoals in het verleden duf en hersenloos de Bond-films verteren. Die Roger Moore heeft een fijne stem en zijn haar zit altijd goed maar is absoluut niet geloofwaardig als vechtersbaas.

En dan werden die films vaak opgenomen in landen waar de mensen kleiner zijn... je ziet de lange dominante Engelsman in zijn stijlvolle witte tropenpak hoog torenen boven de primitieve Indiërs, Chinezen, Afrikanen, Arabieren...

Niets in films is toevallig, alles is bewust gekozen.

In *The World is not Enough* (1999) komt Pierce Brosnan terug van een bezoek aan een miljardair. Die had hem een peperdure sigaar in een koker aangeboden. Bij Miss Money Penny offreert hij haar de koker ipv de gebruikelijke bos bloemen. Ik snap dat dit een grap over Bill Clinton betreft. Miss M. zegt: Ik weet wel waar ik die moet stoppen. En de sigaar verdwijnt in de prullenbak.

Zo tref je in oude films scenes aan die tegenwoordig kunnen rekenen op veel onbegrip, ongeloof. Ik vraag me af wat er over tien jaar niet meer mag.

## **Bonjour, au revoir, bonne journee**

Net terug van vakantie was ik getuige van een onverkwikkelijk gesprek bij de Jaloezieënfabriek.

“Kan ik u helpen?” vroeg de man achter de servicebalie.

“Mijn dochter heeft u gebeld, deze hor is niet goed”, was het antwoord.

De klant vóór mij trok daarbij een hoogst ontevreden gezicht. “Wat mankeert eraan”, reageerde de jaloezieënman. Er ontstond een discussie waarbij de baliemedewerker zo’n beetje verantwoordelijk werd gehouden voor de klant zijn pesthumeur, het slechte weer de afgelopen zomer, de sleur in zijn huwelijk via die niet-passende hor.

“Over een week klaar?” herhaalde de klant minachtend. “Mooi is dat!”

De klant had misschien reden tot klagen, maar zo’n hondse benadering waar komt dat vandaan?

Bij de boulanger in Frankrijk begonnen de gesprekken met “Bon jour”. Dat brengt al het zonnetje binnen. En werden ze afgesloten met een gemeend “Au revoir” en “Bonne journee”.

### **Bontekoe scheepsjongens**

Geschiedenis zit overal. Kijken naar de film Amsterdammed bijvoorbeeld geeft je een goed tijdsbeeld van het Amsterdam in de punktijd: slooppanden, gore grachten, drugsproblematiek... Zo ben ik momenteel “De scheepsjongens van Bontekoe” van Johan Fabricius aan het lezen. Boek uit 1969 beschrijft een bootreis naar Java in 1620. Dat is een klassiek kinderboek... maar de wereld die beschreven wordt, is zeker niet kinderachtig. Je krijgt een concreet beeld van hoe het toeven was op zo’n Oostindiëvaarder (200 man aan boord): drank, scheurbuik, geen wind, niet kunnen landen, vechten met inboorlingen, schipbreuk (soort “Robinson”), taalgebruik (drommels, koffienikker, menseneters, allemachies), brand, ‘strootjes’ roken... Het schijnt dat sommige Nederlanders terug willen naar die “Gouden Eeuw”.

### **Boosterprik Puttershoek**

Er gebeurden bijzondere dingen dit Corona-jaar. Nu net heb ik mijn boosterprik gekregen. Op Oudejaarsdag. Van heinde en ver arriveerden mensen bij Alcazar in Puttershoek. In de polder. Behalve mijn fiets stonden er nog twee. Auto’s reden af en aan. Een jongedame stapte uit haar auto op het parkeerterrein met een baby.

Ik schat het personeel op vijftig in aantal. Sommigen hielpen met parkeren, sommigen zorgden voor een veilige oversteek, anderen voor een goede doorstroom, weer anderen voor de administratie, weer anderen voor de vaccinatie, weer anderen voor de vijftien minuten wachten... een beertje water.

Waar vind je zulke behulpzame mensen? Geweldig waren ze, allemaal. Met eindeloos geduld. Mij is wel 10 keer een fijne jaarwisseling toegewenst.

### **Boze wolf 1962**

Mijn ouders hadden in het weekend gespeeld op een bruiloft ofzo. Dan werd het gauw 4 uur.

Zaterdagmorgen en zondagmorgen wilden mijn ouders uitslapen. Maar Corrie en ik waren al lang wakker. We lagen ieder op ons kamertje, onszelf stierlijk te vervelen, vanaf zeven uur. Het was winter en koud en donker rond die tijd. In Kreekhuisen had je **geen centrale verwarming op je kamertje**.

De eerste die zich opofferde, was Nelly. Corrie en zij kwamen dan zachtjes mijn kamer in. Het was weliswaar de kamer naast die van mijn ouders – dat was niet handig - maar ik had een twijfelaar, een bed voor anderhalf persoon. Daarin konden we met ons drieën. Ik lag aan de muurkant, Nelly middenin en Corrie aan de andere kant op het harde, koude randje van de spiraal. Nelly vertelde van de boze wolf en de drie biggetjes.

“Ssst, jullie moeten stil zijn”, fluisterde Nelly. “Anders....”

“Ja, maar hij zit me uit te lachen”, fluisterde Corrie bedeesd.

“Ik lach je niet uit”, fluisterde ik, “Waarom zou ik je uitlachen?”

“Omdat ik bijna uit bed val”, fluisterde Corrie.

“Ha, ha, ha”, grinnikte ik gedempt.

“Adrie, schuif een beetje op, dan ligt Corrie ook lekker”, fluisterde Nelly.

“Ik lig al helemaal plat tegen de muur”, riep ik hard.

“Ssst”, fluisterde Nelly, “Houd je grote mond. Je maakt papa en mama wakker.” En tegen Corrie fluisterend: “Het ligt een beetje krap, schuif ietsie op.”

Ik bleef lekker breeduit liggen, terwijl Nelly en Corrie het halve bed moesten delen.

“Er waren eens drie biggetjes”, begon Nelly. “Die gingen de wijde wereld in. Het eerste biggetje kwam een man tegen met een wagen vol met leem en riet.”

“Met ome Leen en tante Riet?...”, vroeg ik héél zacht.

“Nee, leem...dat is klei. En riet, je weet wel”, antwoordde Nelly. “Dag man, zei het biggetje, mag ik die leem en dat riet van jou?”

Corrie lag aan zijn duim te zuigen. Mijn moeder had een speciaal flesje met goor spul daarvoor, om op zijn duim te doen. Maar dat ging hij er eerst met een vies gezicht een tijdje afsabbelen – dat had ie ervoor over – en dan kon ie weer lekker duimzuigen. Zijn voortandjes gingen ervan naar voren staan.

“En de man – die plezier in het biggetje had - gaf hem de leem en het riet. Het biggetje bouwde er een huisje van.”

“Daar kwam de wolf”, begon ik.

“Hou je mond. Nelly vertelt”, riep Corrie.

“Stil. Daar kwam de wolf”, herhaalde Nelly. “Hij zag het huis van het biggetje. ‘Biggetje, biggetje, laat me erin, anders blaas ik je huisje in mekaar’, riep de wolf”, fluisterde Nelly.

“Maar het biggetje dacht: als ik de wolf erin laat”, vulde ik zachtjes aan.

“Ad-de-rie, hou op”, brulde Corrie.

“Ssssst, Corrie.... Adrie, als je zo vervelend doet, hou ik op met vertellen”, siste Nelly.

“Ik zei alleen maar...”

“Hou op...” Het was weer stil.

“Maar het biggetje dacht: als ik de wolf erin laat, eet hij mij op. Dus hij zei: ik laat je er niet in. Toen haalde de wolf heel diep adem en blies pfffffft het huis van het biggetje in mekaar.”

Dat ging zo door totdat de wolf het stenen huis van het derde biggetje wilde omver blazen.

“Pfffffft, deed de wolf maar het huis van steen bleef staan. Hij deed het nog een keer, maar het stenen huis bleef staan. ‘Ha, ha, ha’, deed de wolf, ‘het was een grapje.’”

Nelly kon heel fijn vertellen, maar na een half uur was het verhaaltje uit en was het pas half acht en nog steeds koud en donker.

Corrie en ik slopen naar beneden, naar de huiskamer. Boven de huiskamer sliepen mijn ouders. Nelly kwam mee. Tegen die tijd kwam mijn moeder ook even naar beneden om een boterham klaar te maken.

Ze gooide wat kolen op de kachel. Een paar lampen werden aangezet.

“Zo, blijven jullie beneden, mama gaat nog even terug. Jullie met zijn drieën kunnen wel stil spelen, hè?”

“Ja, mama”, zongen we gedwee in koor.

Nelly had haar leesboek. Wij speelden met Lego: muurtjes bouwen, dakje erop. Met onze knietjes op dat **harde kokostapijt**, vlak voor de kachel. Dat ging even goed. Zo lang het bouwen vorderde. We hadden te weinig deurtjes, te weinig dakpannen. Na een kwartier stonden er twee huizen. Van steentjes maakten we straten en kruispunten. Corrie kwam met zijn autootjes aanzetten. Hij had er een stuk of tien in een doos. Ik